

CARL-JOHAN WESTHOLM:

Vive SAMAK!

I höstas gav Olle Svenning ut romanen "Älska makten" som är ett politiskt samtidsdokument. Han varnar för det stora samförståndet mellan alla verkliga eller föregivna makteliter i dagens Sverige. Sedan dess har de nordiska arbetarrörelserna publicerat sin SAMAK-rapport "Solidaritet för tillväxt och sysselsättning". Deras rekommendation till samarbete mellan regeringsmakt och organisationer gäller enbart i lägen där regeringarna är socialdemokratiska. Socialdemokraterna lyckades behålla regeringsmakten i valet 1985 men de har däremot som alltid bekymmer med klyftan mellan ambitionerna hos den lilla ideologiskt medvetna eliten inom rörelsen och de vanliga väljarna, konstaterar Carl-Johan Westholm.

Fil dr Carl-Johan Westholm är chef för Näringslivets Ekonomifakta och verkställande ledamot i Ratios vetenskapliga råd.

Olle Svenning, en gång en av Erlanders pojkar, numera ledarskribent i tidningen Arbetet i Malmö, har under hösten utkommit med en uppmärksamman roman, "Älska makten" (Tidens förlag). Svensk Tidskrifts redaktion har vänligt nog bett mig att recensera. Handlingen är i korthet följande:

Statssekreterare Henrik Ärlestig har gjort karriär på Handels och skrapat ihop en egen förmögenhet. Han är socialdemokrat. Den andra huvudpersonen heter Tobias, socialdemokrat och statsvetare. Som assistent vid ett universitet i södra Sverige har han forskat om arbetarrörelsens historia.

Statssekreterare Ärlestig grundar organisationen Vive med representanter för olika delar av Sverige: fackföreningsrörelsen, arbetsgivare, företagsledare etc. Författaren låter Ärlestig planera en statskupp med denna organisation som drivande. Henrik Ärlestig anställer Tobias för att vara sekreterare i Vive. Romanen slutar när Tobias installerar sig vid en forskningsinstitution i Italien efter att ha upptäckt kupplanerna och oskadliggjorts.

Framställningen skall inte här bedömas som roman utan som ett politiskt samtidsdokument.

Henrik Ärlestig lanserar som slagord för organisationen Vive "Det skapande folkhemmet". Han är begåvad och smart, besläktad med Arne Treholt, den norske åsiktsagenten; den sökande, efter en sekund fladdrande blicken, målmedvetenheten och samtidigt oklarheten om var lojaliteterna ligger. Sammanvävningen av idealism, egoism och ideologi.

Tobias är begåvad och träaktig. Hans utredningar kallas "forskning" – hand-

lar om saker som en gång skämtsamt benämndes "havets betydelse för sjöfarten". Dvs ett antal nonsenssuppsatser, som på ett invecklat samhällsvetenskapligt språk beskriver vad de flesta kan räkna ut själva.

Författaren vill varna – inte för Treholt utan för det stora samförståndet mellan alla verkliga eller föregivna makteliter, i dagens Sverige – och det är då ett samförstånd på odemokratisk grund.

SAMAK-rapporten

Man skulle kunna säga att detta är vällovligt men en aning teoretiskt. Men ett par månader efter det att Svennings roman utkom, publicerade de nordiska arbetarrörelserna sin SAMAK-rapport "*Solidaritet för tillväxt och sysselsättning*". På engelska talas det to m i en rapport om *produktiv rättvisa* (till skillnad från den *distributiva rättvisa* som enligt i Sverige okända utländska debattörer brukar anges som fördelningspolitikens utgångspunkt). SAMAK-rapporten bekräftar att klasskampen är vunnit.

Arbetsgivarna är besegrade. Men däremot är inte den politiska kampen vunnit. Fortfarande kan folken i de nordiska länderna rösta fram borgerliga regeringar. Därför gäller deras rekommendation till samarbete mellan regeringsmakt och organisationer enbart lägen där regeringarna är socialdemokratiska. Då skall regeringarna få utöva starkt inflytande över lönebildningen som skall ske genom centrala avtal. Å andra sidan skall facket få bestämma ganska mycket om skatter och andra lagar. Skulle det däremot vara en borgerlig regering, lämnas inga förslag till hur de fackliga organisationerna bör samarbeta med en sådan regering.

Svennings funderingar

Olle Svenning lyckas nog ganska bra med miljöbeskrivningarna av Henrik Ärlestig och Tobias, med undantag av att han tillskriver Ärlestig en konstsmak som är under den nivå som sannolikt Svenning avsett. Man får sympati för Tobias hustru Lena. Vem av de två huvudpersonerna, Henrik eller Tobias, som är det största kräket kan man kasta tärning om. Henrik utnyttjar naturligtvis Tobias. Men Tobias i sin tur har utnyttjat ett antal människor under årens lopp när han hållit obegripliga föredrag vid arbetarkommunerna runt om i landet. Det är katten på råttan och råttan på repet. Ett avsnitt i boken förklarar kanske Olle Svennings starka personliga engagemang i arbetarklassen och de enskilda arbetarna och hans upptäckt att arbetarklassen inte kan gråta eller lida, bara de enskilda arbetarna. Men detta stämmer inte riktigt med klasskampsteorierna, vilket är anledningen till många av hans funderingar i bla den senaste romanen. Citatet lyder:

Lena hade sagt då, att hon hade svårt med den där masshysterin och den kollektiva massbekännelsen, "och så mycket våld". Han såg på henne, betraktade henne, som en av de där människorna som brukade stå längs gatorna och titta på 1 maj-demonstrationerna och le litet överlägset. Och han berättade om sin barndom, högtiden vid demonstrationen, den självklara gemenskapen och att hans släktingar fick sitt människovärde bekräftat genom att se att de kämpade för samma saker som så många andra, att de tillhörde en klass som gjorde anspråk på att sköta hela samhället med en moral som uteslöt att andra berikade sig på deras arbete. "Din djävla borgerliga individualism, den sorts frihet ni predikar, är bara ett sätt att lura arbetar-

klassen." Hon hade kallat honom "sentimental" och "en skrämromantiker" och sagt att socialismen erövrar väl inte, om ni bara repeterar historieböckerna.

Både Henrik och Tobias bekänner sig till den politiska organisation som grundas på traditionen att kämpa för "den klass som gjorde anspråk på att sköta hela samhället med en moral som uteslöt att andra berikade sig på deras arbete". Till Henriks fördel skall sägas att han förmodligen inte tror på detta självbedrägeri, medan det däremot är Tobias utgångspunkt, såväl för personliga, politiska som förmodligen statsvetenskapliga strävanden.

Lena är mer borgerlig men hon svarar inte att det är struntprat från Tobias sida - då skulle ju det äkta paret inte gått ihop och inte historien heller eftersom så många människor baserar sin politik och sin verklighetsbild på nollsummespelet: "om Du får det bättre, får jag det sämre". Istället svarar Lena att "socialismen erövrar väl inte, om ni bara repeterar historieböckerna".

Det är alltså en socialism på offensiven, som har lagt in högsta växeln och som nu skall till att köra i mål. Henrik Årlestig har märkt att det behövs litet extra för att åstadkomma den manövern, och bildar Vive.

Efter 1985 års val

Socialdemokratin lyckades behålla regeringsmakten i valet 1985 i Sverige. Att

säga att socialdemokraterna står ideologiskt tomhänta är en borgerlig önskedröm. Däremot har de som alltid bekymmer med klyftan mellan ambitionerna hos den lilla ideologiskt medvetna eliten inom rörelsen och de vanliga väljarna, även socialdemokratiska väljare. (Jfr R Michels: Organisationer och demokrati, Ratio, 1983.) De har också svårt att hantera facketts maktposition. Sverige är numera i långa stycken socialiserat. Ett tecken på detta är att det är fackförningarna som nu har till uppgift att hålla nere löneökningarna, precis som i hel-socialistiska länder.

SAMAK-författarna, där Henrik Årlestigs namn kunde ha återfunnits, diskuterar inte målet utan medlet.

Målet är ett alltmer jämlikt, politiserat samhälle.

På den borgerliga sidan råder förvirring efter 1985 års val. Inget av partierna ställer ens hittills helt och hållet upp på att *alla* alltid skall få behålla *minst* hälften av en inkomstökning efter skatt och bidrag. Det borgerliga parti som går mest framåt vägrar att uttala någon klar ambition att få ned den offentliga sektorns storlek inom överblickbar tid.

Vive är nog en onödig sak, egentligen, för att förverkliga Henrik Årlestigs ideologiska uppfattningar i gränsskiktet mellan nordisk socialism och kontinental socialkonservatism.